

בעזהשי"ת

ספר
לקראת
המועדים

מהדורה חדשה – מורחבת

הערות והארות
בעניני המועדים ומצוותיהם

על התורה
בראשית + שמות

מאת
משה מנדל ברוס
בלאאמו"ר הגאון רבי שאול זצוק"ל

ברוקלין, ניו
ניסן, תשפ"ב

כל הזכויות שמורות

© 2022

אפשר להשיג אצל:

Rabbi M. Brus

2229 85th Street
Brooklyn, N.Y. 11214
718-331-3189

עדיבה עימוד גרפיקה והדפסה ע"י



מכון עלה זית

עריכת ספרים מרישא עד גמירא

publish@alehzayis.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002 | 732.387.7841

מכתב ברכה
מכבוד הגאון אאמו"ר (שליט"א) זצוק"ל

אברהם בן יקנו חכם מזה מנחם של ואלה
 גם נחמיה מנחם אברהם חקלאים סוס רבין
 שמואל בן אברהם אברהם אברהם אברהם
 דוד מנחם מנחם מנחם מנחם מנחם
 של מנחם מנחם מנחם מנחם מנחם
 מנחם מנחם מנחם מנחם מנחם
 מנחם מנחם מנחם מנחם מנחם
 מנחם מנחם מנחם מנחם מנחם
 מנחם מנחם מנחם מנחם מנחם

לכבוד בני יקירי הרב משה מנדל שליט"א,

לקראת המהדורה החדשה [המורחבת]

הנה, זה חמש עשרה שנים מעת הוצאה הראשונה, וכבר נדפס פעם שניה במהדורה החדשה, ותהלה לאל עליון שנתקבל ברצון בין רבנן ותלמידיהון, והספרים כבר אזלו תמו מן השוק.

ועתה באנו להוציא פעם שלישית במהדורה החדשה המורחבת, אשר ניתוספו בו בעזהשי"ת שמונים סימנים חדשים, ובחדש לזה המהדורה כולל גם על התורה (ספר בראשית שמות), ועוד ניתוסף ברוב סימני הספר "אומר הבא מן החדש", אחר פלפול חברים כדרכה של תורה. ואני תפלה, דאימא מילתא דמתקבל.

יהא רעוא מן שמיא שנזכה לעוד רבות בשנים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ולראות יחד עם נו"ב תחי', דורות ישרים נאמנים לה' ותורתו, שתולים בבית ה' עד עולם.

ניסן ה' תשפ"ב

מ.מ.ב.

פתח דבר

תניא (מגילה לב, א) משה תיקן להן לישראל שיהיו שואלין ודורשין בהלכות חג בחג. ובילקוט ריש פרשת ויקהל, אם אתם עושין כסדר הזה מעלה אני עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי, ע"כ. וצ"ב, מהו המעליותא בזה העסק ששואלין ודורשין בהלכות החג, שיחשב כאילו המלכתם אותי עליכם, מה שלא מצינו נאמר בעשיית עצם המצוות.

הנה, בעשיית וקיום המצוות בעינן למעלת התחדשות, כדדרשין אשר אנכי מצוך היום, בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים. והוא מטעם שלא תהא בה החסרון כמו שנאמר (ישעיה כט, יג), ותהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה. דבמעשה המצוות, כשחוזר ועושה בכל יום כדאיתמול, שייך הענין דמלומדה מצד הפעולה. אולם ע"י העיון והפלפול בדיניה ונימוקיה, איכא התחדשות גם במעשה הקיום. וזהו הצורך לעיין ולהיות שואלין ודורשין בענינו של חג בחג, כדי לעורר את האדם, ביסוד ההלכות, ועניני החג.

ונראה, שכל זה נכלל בשאלת הרשע (שמות י"ב), והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם. ופי' בירושלמי, מה העבודה הזאת לכם, מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה.

ולפום פשטא י"ל, שהטענה של הרשע לא הוי עצם העבודה של מצות הפסח, דבאמת גם הרשע ניחא ליה לעסוק ולקיים הלכות הפסח, ורק שהטענה עליו הוא מה שקורא למעשה המצוות בגדר טירחא, והוא מטעם שחסר לו חביבות וחשק המצוה, ומשו"ה נחשב הכל לטורח. [בדוגמת מה שאמר יעקב אבינו (בראשית כט, כ), והיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה].

אולם י"ל, שיש בשאלת הרשע טענת יותר עמוקה. וכד נדייק מאי דאיתא בירושלמי במה שאומר הרשע, מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה, דהיינו, שאין הטענה שעשיית המצוה עצמה הוי טירחא עליו, אלא דבא בטענה מה שמטריחין עלינו בכל שנה ושנה. דהיינו שקשיא ליה להרשע, זה דמחוייבים אנו לעשות המצוות בכל שנה ושנה, הוי טורח אצלו כיון שעושה המצוה באופן ובדוגמא כמו שעשה בהפסח של השנה שעברה, ואינו מוסיף שום התחדשות והתעלות במעשה המצוה, וכ"ז הוא מציאות הרשע, שאין לו המדרגה להתעלות במעלה בקיום מצוות הפסח.

לקראת

המועדים

אך, בביאור ופלפול בעניני המצוה והמועד, נתרבה הדעת והבנת הענינים, ושוב לא הווינ מעשה המצוה מתוך הרגל כדאיתמול. ועי"ז יוצא מה דאיתא בילקוט, אם אתם עושין כסדר הזה, דהיינו השואלין והדורשין בעניני החג, מעלה אני עליכם כאילו המלכתם אותי עליכם.

הנה, הב"י (סי' תכ"ט) כתב ליישב קושיית התוס', דמהו החילוק בין הא דתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום, ובין מה שתיקן משה לישראל שיהיו שואלין ודורשין הלכות חג בחג. וכתבו, שקודם הפסח עוסקים בהלכות הכנת מצוות החג, אבל בפסח וז"ל, שואלין בהלכות פסח בפסח והלכות חג בחג היינו לדרוש טעמים שבעבורם נצטוינו במועד ההיא. וכן מבואר מהמג"א (שם) שדורשין בענינו של יום וז"ל, בפסח ביציאת מצרים, ובפורים במגילה, ע"כ.

הרי, שלא הוי החיוב להיות דורשין בעצם דיני מעשה המצוה והאיסורי חמץ ומצה, רק שדורשים ביציאת מצרים, וכן בפורים דורשין במגילה, ואין השואלין ודורשין לתכלית לימוד ההלכות עצמן, אלא בענין יסוד המועד, שיהא הקיום עליו בכל יום יהיו בעינין כחדשים, ועי"ז יהא נעשה המדרגה של כאילו המלכתם אותי עליכם.

על דרך זה נכלל בהקונטרס הערות והארות לעורר לב המעיין, ותן לחכם ויחכם עוד, לפלפל ולהוסיף לקח, והכל לתכלית המבואר.

וזאת למודעי שהרבה ענינים וחידושים בעניני המועדים ומצוותיהם, נתעוררו בלמדי יחד עם בני היקר ישעי' יחזקאל נ"י, ויש לו חלק חשוב באלו הדברים. יתן ה' שיזכה יחד עם נו"ב דינה תחי', לראות רוב נחת מכל צאצאיהם שיחיו, בנים ובני בנים עוסקין בתורה ויר"ש וכל טוב בזה ובבא.

יהא רעוא מן שמיא שנזכה כל ימינו לישב בבית ה' ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. ולראות יחד עם נו"ב מרת לאה תחי', בנים ובני בנים וחתנין רבנן, שתולים בבית ה' עד עולם.

שבט ה'תשס"ו

מ.מ.ב.

תוכן הענינים*

פסח

ליל הסדר

א	מצות והגדת לבנך	א
ב	כדי שישאלו התינוקות	ב
ג	שומע כעונה במצות סיפור יציאת מצרים	ג
ד	השאלה והתשובה של מה נשתנה	ד
ה	אמירת מה נשתנה ע"י בעל הסדר	ה
ו	דברים המעכבים במצות סיפור	ו
ז	סיפור יציאת מצרים אחר חצות	ז
ח	סיפור יציאת מצרים עד שתחטפנו שינה (המשך להנ"ל)	ח
ט	חיוב נשים במצות סיפור יציאת מצרים	ט

הסיבה וארבע כוסות

יא	הסיבה בארבע כוסות	יא
יב	מוסיף על הכוסות	יב
יג	זוגות בארבע כוסות	יג
יד	אם ארבע כוסות מעכבין זה את זה	יד
טו	קטנים שלא הגיעו לחינוך בד' כוסות	טו
טז	ברכת המצוות על שתיית ארבע כוסות	טז
טז	הסיבה מצוה בפני עצמה	טז

(*) מפתח נושאים בסוף הספר.

לקראת תוכן הענינים המועדים

יז	אכל או שתה בלא הסיבה	כג
יח	הסיבה בהגדה ובהלל	כד
יט	הסיבה בזמן שפטור מהסיבה	כה
כ	הסיבה בימין באיטר	כו

קדש

כא	זמן קידוש	כז
----	-----------	----

ורחץ

כב	כדי שישאלו התינוקות	כח
----	---------------------	----

יחץ

כג	יחץ קודם מגיד	כט
----	---------------	----

מגיד

כד	הא לחמא עניא תחילת מגיד	ל
כה	זמן מזיגת כוס שני	לא
כו	חיוב אמירת ג' דברים	לב
כז	סדר אמירת ג' דברים דרכן גמליאל	לג

מצה

כח	בענין טעם מצה, וכיבוד דברי הגר"ח בטעם כעיקר	לד
כט	מצה ומרור מונחים לפניך	לו

מרור

ל	קיום אכילת מרור בשיעור של בריה	לז
לא	גדר המין לענין ברכת הנהנין ומצוות מרור	לט

לקראת תוכן הענינים המועדים

לב חזרת [romaine lettuce] קודמת לשאר מינים מ
לג טעם מרור מא
לד הסיבה באכילת מרור מב

כורך

לה אמירת זכר למקדש כהלל מג
לו כזית מרור באכילת כורך מד

שלחן עורך

לז טעם ששלחן עורך הוא מסימני הסדר מז

צפון

לח אכילת אפיקומן בהסיבה מז
לט מצות אכילת אפיקומן ודין אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן מח
מ תנאי באכילת אפיקומן נ

ברך

מא ספק בברכת המזון בליל הסדר נב

הלל

מב אמירת הלל בשלשה נג
מג אמירת הלל קודם חצות נד

נרצה

מד קיום של נרצה נו

לקראת תוכן הענינים המועדים

עניני קודם החג

מה	ברכת המצוות על בדיקת חמץ	נז
מו	ברכה על ביטול חמץ	נט
מז	הנחת פתיתים קודם הבדיקה	סא
מח	ביטול ברוב בדין לשמה במצה	סג
מט	איסור אכילת מצה בערב פסח	סד
נ	דין קטן באכילת מצה בערב פסח	סה
נא	אכילת מרור בערב פסח	סו
נב	מצה של חדש ועשה דוחה לא תעשה	סז
נג	קריאת הגדה בשבת הגדול	סט

חול המועד ושביעי של פסח

נד	אמירת אז ישיר בכלל מצות זכירת יציאת מצרים	ע
נה	הלל בשביעי של פסח	עא
נו	תשלומים להלל ביום ראשון	עג
נז	ברכת שהחיינו אחר קידוש – בז' של פסח	עג
נח	ברכה על קריאת המגילה במועדים	עו
נט	קריאת המגילה במועדים	עז
ס	מצוות שמחת הרגלים – ושמחת בחגך	עח

אגדה

סא	ברכת אשר גאלנו	עט
סב	כאילו הוא יצא מצרים	פא
סג	ביאור הפסוקים בקריעת ים סוף	פב
סד	מפני חטאנו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו	פד

לקראת תוכן הענינים המועדים

ספירת העומר

א	ספירת העומר, חדא מצוה או כל יום מצוה בפני עצמה.....פז
ב	מגין הימים והשבועות.....פח
ג	ברכת הספירה.....פט
ד	בענין תמימות דמצות ספירה.....צא
ה	ספירת השנים של שמיטה ויובל – וספירת השבועות כימי העומר.....צג
ו	ספירה מצות עשה שהזמן גרמא.....צד
ז	ספירה על תנאי.....צו
ח	ספירה ע"י אמירת אותיות.....צז
ט	בל תוסיף בספירת העומר.....צח
י	ברכה על יום ראשון דספירה.....צט
יא	ספירה קודם הברלה.....ק
יב	שומע כעונה בספירת העומר ובקריאת שמע.....קא
יג	להוציא אחרים, אם חיסר לספור יום אחד.....קג
יד	ספירה שתי פעמים משום ספיקא דיומא.....קד
טו	ספירה בין השמשות (המשך להג"ל).....קה
טז	ספק חדש בזמן הזה.....קו

שבועות

א	זמן מתן תורתנו.....קי
ב	י"ט שני בחג השבועות.....קיב
ג	בענין תמימות דמצות ספירה.....קיג

לקראת תוכן הענינים המועדים

ד	קריאת התורה בחג השבועות	קיד
ה	עמידת הקהל בשעת קריאת עשרת הדברות	קטו
ו	קריאה בטעם עליון	קטז
ז	בענין מקרא ביכורים	קיו

ראש השנה

א	אמירת מועדים לשמחה בראש השנה ויום הכיפורים	קיט
ב	ראש השנה - יום הזכרון ויום תרועה	קכא
ג	קריאת התורה בראש השנה - פקידת שרה ופרשת העקידה	קכב
ד	הלל בראש השנה ויום הכיפורים	קכג
ה	אמירת אבינו מלכנו בשבת	קכה
ו	מצות שופר, בתקיעה ובשמיעה	קכז
ז	ברכה כשתוקע לאחרים (המשך להג"ל)	קכט
ח	נוסח הברכה כשתוקע לאחרים	קל
ט	ברכת שהחיינו כליל שני ובתקיעת שופר	קלא
י	ברכה על שני שופרות	קלג
יא	תקיעת השופר היא מעשה תפלה	קלד
יב	הפסק בין תקיעת חודש אלול לתקיעת מצוה	קלה

יום הכיפורים

א	ברכה על מצות אכילה של ערב יום הכיפורים	קלו
ב	אכילה כלילה בערב יום הכיפורים	קלז
ג	חיוב נשים באכילה של ערב יום הכיפורים	קלח

לקראת תוכן הענינים המועדים

ד	שיעור אכילה בערב יום הכיפורים	קלט
ה	חיוב אכילה בערב יוה"כ לחולים וקטנים האוכלים ביוה"כ	קמא
ו	טבילה בערב יום הכיפורים	קמב
ז	סעודה המפסקת בערב יוה"כ ותשעה באב	קמג
ח	קבלת תוספות יום הכיפורים	קמד
ט	קבלת תוספת יום הכיפורים בפה	קמה
י	וידוי קודם סעודה המפסקת	קמו
יא	חיוב התענית ביום הכיפורים	קמז
יב	יסוד החילוק בין יום הכיפורים לתשעה באב (המשך להג"ל)	קמח
יג	חיוב נשים בארבעת עיניים	קמט
יד	צידוף אכילה ושתיה	קנ
טו	חצי שיעור בשאר עיניים	קנב
טז	אכילה קודם הסכנה	קנד
יז	תוספת יום הכיפורים בעיני ובמלאכה	קנה
יח	חולה ואומד הרופאים	קנה
יט	אכילה פחות מכשיעור קודם שישתכן, או שיאכל כשיעור אחר כך	קנו
כ	יעלה ויבא בברכת המזון לחולה האוכל ביום הכיפורים	קנז
כא	יעלה ויבא בברכת המזון לקטן האוכל ביום הכיפורים (המשך להג"ל) ..	קנח
כב	קטן מחנכין אותו לשעות	קנט
כג	עוד בענין חיוב התענית לקטנים	קס
כד	חיוב תשובה ווידוי ביום הכיפורים	קסא
כה	שומע כעונה לענין מצות וידוי בפה	קסב
כו	תפילה זכה	קסג
כז	תפלת נעילה ושאר תפלות אחר זמנן	קסד

לקראת תוכן הענינים המועדים

כח	החילוק בין נעילה לשאר תפלות	קסה
כט	תפלת נעילה פוטר ערבית	קסו
ל	תשלומים לתפלת נעילה	קסז
לא	פתיחת ארון הקודש בשעת התפלה	קסח
לב	עשיית הסוכה במוצאי יום הכיפורים	קסט
לג	עשיית הסוכה למחרת יום הכיפורים	קסט

סוכות

סוכה

א	ביאור דין אכילת קבע ועראי בסוכה	קעא
ב	איסור אכילה חוץ לסוכה	קעב
ג	מצוה לעשות ביתו עראי	קעג
ד	סוכה דירת קבע או דירת עראי	קעה
ה	דפנות וקרקע הסוכה	קעו
ו	סוכה במקום שמצטער	קעז
ז	גוי סוכה קודם לסכך	קעט
ח	איסור הנאה מסוכה	קפ
ט	איסור הנאה מאחורי הדפנות	קפא
י	איסור הנאה מהסוכה בשעת ירידת גשמים	קפא
יא	ברכה על מצות עשיית הסוכה	קפג
יב	ברכת שהחיינו על עשיית הדפנות	קפד
יג	לילה לקיום מצות סוכה	קפה
יד	חייב לילה ראשונה בסוכה	קפו
טו	אכילה בסוכה בלילה ראשונה בתאבון	קפז
טז	פת הבאה בכיסנין בלילה הראשונה	קפח
יז	מצות סוכה לילה ראשונה בפת גזולה	קפט

לקראת תוכן הענינים המועדים

יח	אכילה בלילה ראשונה בסוכה שמצטער לענין שינה	קצ
יט	מצות שינה בסוכה	קצא
כ	שינה יחידה בסוכה	קצג
כא	שלחן בסוכה בשעת השינה	קצד
כב	ברכת הסוכה בלילה שניה	קצה
כג	ברכת שהחיינו כליל יום טוב שני	קצו
כד	ברכת שהחיינו ביום שני משום זלזול יו"ט (המשך להג"ל)	קצז
כה	איסור אכילה חוץ לסוכה - קום עשה או שב ואל תעשה	קצח
כו	איסור אכילה חוץ לסוכה - ביאור דברי המנהג חינוך	ר
כז	ברכה על ישיבת סוכה כל שבעה	רב
כח	אכילה בסוכה כל שבעה מצוה חיובית או קיומית - בי' דברי המשנ"ב	רג
כט	שיעור מצטער	רו
ל	אכילה פחות מכשיעור בקיום מצוות	ריז
לא	שיעור קביעות בסוכה לחיוב ברכה	רח
לב	פת הבא בכיסנין לענין ברכת המזון (המשך)	רי
לג	אנסוהו לישב בעל כרחו בסוכה	ריב
לד	עוד בענין מתעסק במצות ישיבה בסוכה	רטו
לה	מצטער בכניסתו לסוכה	רטז
לו	פטור מצטער בלימוד בסוכה	ריז
לז	פטור מצטער לענין שינה, כמי שחזר לביתו	ריט
לח	דירה בעל כרחו לענין מזוזה ומצוות ישיבה בסוכה	רכ
לט	בענין גוי סוכה	רכא
מ	לימוד התורה בסוכה	רכב
מא	סוכה גדולה	רכד
מב	עוסק במצוה פטור מסוכה - ואם עוסק בת"ת פטור מן המצוה	רכד

לקראת תוכן הענינים המועדים

מג	חיוב סוכה בסוף יום שביעי.....	רכו
מד	הוצאת כלים מן הסוכה ביום השביעי.....	רכז
מה	אמירת יהי רצון בשעת יציאה מהסוכה.....	רכח

ארבעת המינים

א	ארבעה מינים מצוה אחת או ד' מצוות.....	רכט
ב	מצות נענועים.....	רל
ג	בענין חינוך קטן בנענועים (המשך להנ"ל).....	רלב
ד	חינוך על פרטי המצוה.....	רלג
ה	ברכת על נטילת לולב.....	רלד
ו	סדר הברכות בנטילת הד' מינים.....	רלד
ז	לולב שנחלקה התיומנות.....	רלו
ח	שולט בשתי ידיו.....	רלז
ט	לולב זכר למקדש.....	רלח
י	ברכת שהחיינו בשאר ימים (המשך להנ"ל).....	רלט
יא	שכח לברך זמן ביום ראשון, אי מברך בשאר ימים.....	רמ
יב	נטילת לולב פסול ביום ראשון משום זכר למקדש.....	רמא
יג	שלא תשכח תורת לולב בישראל.....	רמג
יד	כל תוסיף בלקיחת שני לולבים.....	רמד
טו	ברכת המצוות וברכת הנהנין הבאה בעבירה.....	רמה
טז	כל תוסיף בלקיחת הלולב כמה פעמים.....	רמו
יז	כל תוסיף במצוה חדשה.....	רמז
יח	לולב ואתרוג בידו אחת.....	רמח
יט	חציצה בנטילת לולב.....	רמט

לקראת תוכן הענינים המועדים

- כ מצות לולב כל היום..... רג
כא מאי דתפיס בידיה כמאן דפסיק דמי..... רנא

הושענא רבה

- א הקפת הבימה בלולב וערבה..... רנג
ב סדר הושענות של יום השבת..... רנד
ג מצות הסוכה לעתיד לבוא – לאומות העולם..... רנה

שמיני עצרת ושמחת תורה

- א איסור הנאה מסוכה בבין השמשות של שמיני..... רנו
ב קריאת ההפטרה של שמיני עצרת ושמחת תורה..... רנז
ג בענין מי שנסתפק אם אמר משיב הרוח ואמר צ' פעמים..... רנח
ד שמיני חג העצרת או שמיני עצרת החג..... רס
ה שמיני עצרת – יום שמיני יום השמיני..... רס
ו זמן שמחתנו דשמיני עצרת..... רסא
ז שמיני עצרת..... רסב
ח יום שמחת תורה..... רסג
ט ביאור דברי הגר"ז הכל בשביל ישראל..... רסה

נשיאת כפים

- א זמן נשיאת כפים בעבודה שבתפלה..... רסח
ב תפלה במקום קרבנות (המשך)..... רסט
ג נשיאת כפים כששכח הש"ץ הזכרת יעלה ויבוא..... ער

לקראת תוכן הענינים המועדים

ד	דין ציבור בנשיאת כפים.....	רעא
ה	נשיאת כפים בתפלת נעילה.....	ערב
ו	שומע כעונה בכרכת כהנים.....	ערך

חנוכה

א	דין שמחה בחנוכה.....	רעו
ב	סעודה בחנוכה (המשך להנ"ל).....	רעז
ג	גישואין בחנוכה.....	רעה
ד	מאי חנוכה.....	רעט
ה	דין הזמירות בסעודת חנוכה.....	רפ
ו	ביאור נוסח הנרות הללו.....	רפא
ז	קריאת הלל בחנוכה.....	רפג
ח	שמונת ימי חנוכה אלו.....	רפה
ט	בדברי הב"י שחילקו השמן לשמונה חלקים.....	רפו
י	בענין שמונת ימי חנוכה.....	רפח
יא	ביאור שיטת הרמב"ם בהדלקת מהדרין כמנין הימים.....	רפט
יב	דינא דאשתו כנופו - לשיטת הרמב"ם שבבעה"ב עצמו מדליק.....	רצ
יג	דין קטן בהדלקת בעה"ב כמנין אנשי ביתו - להרמב"ם.....	רצא
יד	הדלקה כמנין אנשי הבית.....	רצב
טו	מהדרין של בעל הבית.....	רצד
טז	חוב הדלקה בקטן.....	רצז
יז	שיעור פרסומי ניסא.....	רצז
יח	הדלקה בפנים הבית בזמן הזה.....	רחצ
יט	זמן ההדלקה.....	רצט
כ	הדלקה משום פרסומי ניסא.....	ש

לקראת תוכן הענינים המועדים

כא	כבתה אין זקוק לה	שא
כב	בענין כבתה אינו זקוק ואסור להשתמש לאורה	שב
כג	כבתה אינו זקוק, וכיבה במזיד	שג
כד	כדין כבתה זקוק לה ואינו זקוק לה בנרות מהדרין	דש
כה	ביאור דברי הבית הלוי בדינא דכבתה אינו זקוק לה	שו
כו	בענין כבתה בערב שבת אי זקוק לה	שז
כז	תקנת הדלקה בשני פתחים מפני החשך	שח
כח	תקנת אכסנאי בנר חנוכה כשאשתו מדליקה עליו בביתו	שי
כט	ברכה על הנרות הנוספים למהדרין	שיב
ל	ברכת שעשה נסים ביום א' דחנוכה שחל בשבת	שיג
לא	קטן שהגדיל ביום א' דחנוכה שחל בשבת	שיד
לב	ברכה בהדלקת בית הכנסת	שזז
לג	ברכת שהחיינו בהדלקת בית הכנסת ובביתו	שיז
לד	מנהג הדלקה בבית הכנסת	שיט
לה	הדלקה בשעת התפילה – שלא בבית הכנסת	שכא
לו	ש"ץ שבידך שהחיינו בהדלקת כיהכ"ג האם ישוב ויכרך בביתו	שכא
לז	יסוד תקנת ברכת הרואה	שכב
לח	ברכת הרואה וחיוב ראיית הנרות	שכד
לט	ברכת הרואה בערב שבת קודם הזמן	שכו
מ	מעשה ההדלקה בכל השמן	שכז
מא	שיעור שמן בנר חנוכה	שכח
מב	שמן כשיעור בעת הדלקה	של
מג	הדלקה במנורה בנרות חנוכה	שלא
מד	הדלקה בשמן או בנרות	שלב
מה	שמן ופתילות חדשים בכל יום	שלג

לקראת תוכן הענינים המועדים

מז	נותר שמן דגנ חנוכה אסור בהנאה	שלד
מז	לא הדליק לילה אחד	שלה
מח	דחיית קיום הידור מצוה שלו, כדי שיקיים חבירו עיקר המצוה	שלז
מט	חיוב נשים בנרות חנוכה	שלח
נ	נשים בקריאת הלל דחנוכה	שלט
נא	אונן בהדלקת נר חנוכה	שמא
נב	חילוקי נוסחאות ב'על הנסים'	שמב
נג	אמר על הנסים בברכת עבודה (רצה)	שמג
נד	אמירת על הנסים בהרחמן דברכת המזון	שרמ
נה	הזכיר על הנסים בברכת מעין שלוש	שמו
נו	שכח לומר רצה בשבת חנוכה	שמוז
נז	סדר הרמב"ם והטור	שמח
נח	משתה ושמחה בחנוכה	שמט
נט	ולעמק ישראל עשית תשועה גדולה פורקן כהיום הזה	שנ

פורים

א	קריאת המגילה בלילה וביום, מצוה אחת או שתי מצוות	שנב
ב	קריאת המגילה של לילה אחד עלות השחר	שנג
ג	תשלומין לקריאת הלילה	שנה
ד	קרייתא זו הלילא	שנה
ה	כוונה בקריאת המגילה	שנז
ו	ברכת שהחיינו על קריאת המגילה ביום	שנח
ז	חיוב הברכה על קריאת מגילה	שנט
ח	ספק פרוז או מוקף	שסא
ט	בענין קריאת בני הכפרים ובן עיר מוציא בן כפר	שסב
י	ערבות לקריאת המגילה (המשך להנ"ל)	שסג

לקראת תוכן הענינים המועדים

יא	לועז ששמע אשורית	שסד
יב	קריאת עשרת בני המן ע"י כל הציבור	שסו
יג	קריאת עשרת בני המן בנשימה אחת	שסז
יד	קריאה שלא מתוך הכתב	שסח
טו	אם אין לו מגילה ביום י"ד	שסט
טז	חיוב נשים במקרא מגילה	שע
יז	קטן המוציא נשים במקרא מגילה	שעא
יח	גדר חיוב קטנים בקריאת המגילה	שעב
יט	שיעור הגיע לחינוך במצוות מגילה	שעד
כ	ברוב עם הדרת מלך בקריאת המגילה	שעה
כא	צידוף נשים למעלת ברוב עם	שעו
כב	קריאה ברוב עם בכית הכנסת	שעז
כג	האם קריאה ברוב עם דוחה זריזין מקדימין	שעה
כד	נשים אף הם היו באותו הנס	שעט

סעודת פורים ומשלוח מנות

כה	סעודת פורים בלילה	שפ
כו	מתנות לאביונים	שפא
כז	שינוי מתנות לאביונים (המשך להנ"ל)	שפב
כח	יסוד חיוב מתנות לאביונים	שפג
כט	חילוק בין מתנות לאביונים למצות צדקה	שפד
ל	מתנות לאביונים ע"מ להחזיר	שפה
לא	יסוד מצות משלוח מנות	שפו
לב	מחילה במשלוח מנות	שפז
לג	דין רעהו במשלוח מנות	שפח
לד	משלוח מנות ע"י שליח וע"י עצמו	שפט

לקראת תוכן הענינים המועדים

לה	בביאור מחלפי סעודתייהו [המשך להנ"ל]	שצא
לו	מצוות צריכות כוונה במשלוח מנות	שצב
לז	מצוות צריכות כוונה בסעודת פורים	שצג
לח	משלוח מנות שלא בכת אחת	שצג
לט	ריבוי משלוח מנות	שצד
מ	שיעור הראוי לקיום משלוח מנות	שצה
מא	ברכת שהחיינו על מצוות היום	שצו
מב	ברכת שהחיינו על מצוות משלוח מנות וסעודת פורים	שצז
מג	ברכת שהחיינו על מצות היום - ע"י ברכה על פרי חדש	שצח
מד	ברכת שהחיינו על מצוות היום - דברי הפרמ"ג	שצט
מה	תקנת השכרות בפורים	תא
מו	יסוד תקנת השכרות	תב
מז	סעודת פורים בארוחת בוקר - וכוונה לקיום מצוות היום	תג
מח	אמירת על הנסים בתפילת ערבית	תד
מט	חילוק דין על הנסים מפורים לחנוכה	תה
נ	על הנסים בברכת המזון דסעודת פורים	תו
נא	קריאת מגילה באדר ראשון ושני	תז
נב	נישואין בפורים	תח

ארכע פרשיות

א	תקנת קריאת ד' פרשיות	תי
ב	בענין הנ"ל	תיא
ג	יסוד קריאת פרשת שקלים, ועליית קטן	תיב
ד	חיוב מחצית השקל ושלא לפחות משיעורו	תיג
ה	ענין פרשת זכור	תטו
ו	קריאת זכור בציבור מדאורייתא	תטז

לקראת תוכן הענינים המועדים

ז	קריאה בציבור.....	תיז
ח	קריאת הפרשה בעצמו ולא בשומע כעונה.....	תיח
ט	פרשת החדש.....	תיט
י	אשר קרך בדרך - משל לאמבטי רותחת.....	תכ

חומש בראשית

פרשת בראשית

לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם..... תכה
כל מעשי האומות הם בשביל ישראל..... תכו

פרשת נח

תמים היה בדורותיו - והעולם נידון אחר רוכו..... תכח

פרשת לך לך

מצוה במעשה הליכה..... תל
ליתן שכר על דיבור ודיבור..... תלא
אברהם אבינו לא מל עד שנצטוה..... תלב

פרשת וירא

מצוות הכנסת אורחים - כבוד הכריות..... תלה
נסיון העקדה..... תלז

פרשת חיי שרה

בעלות אברהם אבינו על הארץ..... תמ
הודאה היא חלק מהתפילה..... תמב

לקראת תוכן הענינים המועדים

פרשת תולדות

אימתי חוששים לפתחון פה של הטועים תמוג
מעלת תפילת צדיק בן צדיק תמה
חכם אומר איני יודע תמו

פרשת ויצא

קפיצת הדרך בהליכה להר המוריה תמו
יעקב נטמן בבית עבר י"ד שנה תמוח

פרשת וישלח

מצבת קבורת רחל עד היום תג

פרשת ויגש

אל מי באו אחי יוסף תנג

פרשת ויחי

שמחת זבולון תנד

חומש שמות

פרשת שמות

בחירת האדם וידיעת הקב"ה תנה

פרשת וארא

מה בין מכת דבר למכת ברד תנו

לקראת תוכן הענינים המועדים

פרשת בא

כח היצר תנט
שני ענייני חושך תנט

פרשת בשלח

היכשה שכתוך הים תסא

פרשת יתרו

כאיש אחד בלב אחד אחר קבלת התורה תסד
עליה ברוחניות כעליה למזבח תסה

מאבי אמו"ר הגאון זצוק"ל

מתוך הקדמת ספר מנחת שאול – יכמות נדרים תסו

פרשת משפטים

שני כתרים לנעשה ונשמע תסח
כריתת ברית התורה תסט

פרשת תרומה

כוונה טהורה בעשיית המשכן תעב

פרשת תצוה

הפעמונים שכתוך הרימונים תעד

פרשת כי תשא

סם חיים וסם המות תעו

לקראת תוכן הענינים המועדים

פרשת פקודי

סדר עשיית המשכן וכליו..... תעח

העדות שבמשכן..... תעט

ליקוטים

פרשת בחוקותי - עמלות בלימוד חוקי התורה..... תפא

פרשת בהעלותך - החיסרון של תינוק הבורח מבית הספר..... תפב

פרשת ואתחנן - קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות..... תפג

מסכת אבות - על שלשה דברים העולם עומד..... תפה

פסח

ליל הסדר

א

מצות והגדת לבנך

המצוה להקדים ללמוד עם בנו קודם שילמד לאחרים.

ומסיק, דמלישנא דמתני' (קידושין כט, א) "מצות הבן על האב", מדוייק

דתכלית המצוה היינו לידיעת הבן. וכתב שם, דשני דינים איתנייהו בחיוב ללמד את בנו תורה, חדא המצוה של ת"ת ידיה ללמד לאחרים בהקדמת בנו, ומלבד זאת איכא נמי חיובא דבן, ובהך חיובא דבן לא הוי החיוב על האב בגופו, אלא ניתוסף עליו גם החיוב של השכרת מלמד והוצאת ממון ללמדו תורה, כדאיתא בשו"ע (יו"ד סימן רמה סעיף ד), עכ"ד.

הנה, היכא שיש לו כמה בנים, יש לדון אם מחוייב לספר לכל אחד ואחד מהם. ולכאורה דבר זה תליא בשני הצדדים, הנ"ל, דאי הוי חיובא משום ידיעת הבן,

איתא בגמ' (קטז, א), ת"ר חכם בנו שואלו, ואם לאו אשתו שואלו, ואם לאו שואל את עצמו, אפילו ת"ח שיודעין בהלכות פסח שואלין זה את זה, ע"כ.

יש לחקור ביסוד המצוה לספר לבנו, האם זה משום דינא דבן, שידע הבן את מעשה יציאת מצרים, או דלמא דהוי מדינא דאב, שנתקיים סיפור ידיה על ידי שאלה ותשובה לבנו.

ובעין זה חקר הברכת שמואל (קידושין סימן כז) בשם הג"ר ראובן גרוזובסקי זצ"ל במצות תלמוד תורה לבנו, דיליף מקרא דושננתם לבניך, אי הוי המצוה מדינא דבן, דהיינו לתכלית ידיעת הבן, או דנימא דהוי מדינא דאב, והוא בכלל המצוה הכללית ללמוד וללמד תורה לאחרים, ומדיני החיוב ללמד לאחרים הוי

ודאי שחייב לספר לכולם, אבל אי כל דינו רק משום מצות סיפור דאב, א"כ כבר נתקיימה מצות סיפור ידיה ע"י שמספר לבן אחד, ותו לא נתחייב בשאר הבנים, [אבל בתלמוד תורה פשיטא שצריך ללמד לכל הבנים גם אי הוי מדין ת"ת דאב, שהרי הוא בכלל המצוה הכללית דת"ת ללמד לאחרים].

ונראה לדייק מדברי הראשונים דפליגי בנדון זה. הרמב"ם (פ"ז מהל' חמץ ומצה ה"ב) כתב במצות סיפור יציאת מצרים וז"ל, מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו וכו', עכ"ל, הרי דנקט 'בנים'

לשון רבים, והוא משום שהמצוה היא ידיעת הבן, וממילא מחוייב לספר לכל אחד מבניו.

אולם החינוך (מצוה כא) כתב וז"ל, מצות הגדה היא בליל חמשה עשר בניסן וכו', ומה שאמר הכתוב "לבנך", לאו דוקא בנו אלא אפילו עם כל בריה, עכ"ל. וממה שפירש ש"לבנך" דבקרא היינו לאו דוקא לבנו אלא זהו רק דוגמא של כל בריה, ע"כ משום דס"ל דכל מצות סיפור לבנו הוי מדין חיובא דאב. ולפי"ז נמצא, באופן שיש לו הרבה בנים ומספר לאחד מהם, תו אין מקום לחייבו לספר לשאר בניו.



ב

כדי שישאלו התינוקות

יש להעיר על זה שמלמדין התינוקות קודם הפסח כל עניני הסדר, עד שלא נראה להם כל הענין תמוה, דאפשר דלא שפיר עבדי.

דהרי פריך בגמ' (קטו, א), מאחר שמילא כריסו הימנו [בטיבול ראשון] חוזר ומברך עליה [בתמיה], ע"כ, היינו שבאמת אין ראוי שיאכל מיני מרור למצות כרפס קודם מצות אכילת מרור, משום שיחסר התאבון בשעת אכילת המרור למצוה, ורק דאעפ"כ עושים זאת כדי לעורר התינוקות

שיראו וישאלו על השינוי משאר ימי השבתות והימים טובים, שבאותן הימים מיד אחר הקידוש יושבים לאכול, ועכשיו נוטלין ירק. ואם יודעים התינוקות קודם הפסח כל סדר הדברים וכל השינויים שעתידים להיות בליל הסדר, מאי הועילו חכמים בתקנתם שישאלו התינוקות.

ובן מצינו בתרומת הדשן (סימן קכה) דכתב וז"ל, אמנם אם הגיע הקטן שיוכל להבין כדלעיל, נראה דאין להאכילו מצה בערב פסח דדרשינן והגדת לבנך כו',